

Jaarverslag Vereniging Oud-Utrecht 2011

Algemeen

In 2010 heeft het bestuur nieuw beleid vastgesteld met als speerpunten: communicatie, verbetering interne samenwerking tussen commissies en redacties, meer samenwerking met externe partijen en een grotere betrokkenheid van jongeren bij de historie van Utrecht.

Na het zaaien in 2010 is sprake van een eerste oogst in 2011. Zo is de website van Oud-Utrecht up-to-date gemaakt. Tevens verschijnt eenmaal per twee maanden een digitale nieuwsbrief. De uitvoering van het nieuwe beleid heeft ook geleid tot samenwerking met externe partijen zoals de Universiteit van Utrecht en de Culturele Zondag. Samen met het Wijkbureau Leidsche Rijn is extra aandacht geschonken aan het themanummer Leidsche Rijn van het Tijdschrift van de vereniging. Niet alleen is het nummer verspreid onder alle huishoudens van de wijk, ook is het gepresenteerd in de wijk samen met de Historische Vereniging Vleuten, De Meern, Haarzuilens en het wijkbureau.

Daarnaast heeft het bestuur de samenwerking met Het Utrechts Archief en Landschap Erfgoed Utrecht geïntensiveerd. Gezamenlijk wordt er gekeken hoe de geschiedenis van Utrecht een grotere rol kan gaan spelen in bijvoorbeeld het middelbaar- en basisonderwijs.

Als blijk van waardering voor de vele vrijwilligers nodigde het bestuur hen uit voor de nieuwjaarsborrel die plaatsvond in de Faculty Club van de Universiteit Utrecht. De ontvangst vond plaats door het U-fonds dat een rondleiding door het Academiegebouw verzorgde.

Het bestuur vergaderde in 2011 tien keer. Er vond regelmatig overleg plaats met de redacties en met alle commissies. Tijdens de najaarsledenvergadering is mevrouw ir. A. Roessen benoemd als bestuurslid. Zij gaat o.a. leiding geven aan de lustrumactiviteiten die in 2013 gaan plaatsvinden.

De vereniging telde op 31 december 2011 1.998 leden.

Tijdschrift

2011 was voor het tijdschrift een bijzonder jaar, omdat er liefst twee themanummers verschenen die beide de geschiedenis van 'nieuwe' Utrechtse wijken tot onderwerp hadden (de Uithof en Leidsche Rijn) en die beide veel positieve publiciteit en enthousiaste reacties opriepen. Dankzij subsidie van de gemeente kon het Leidsche Rijn-nummer zelfs bij alle 26.000 adressen in die wijk verspreid worden. Beide nummers kwamen tot stand in nauwe samenwerking met andere organisaties en met andere commissies binnen de vereniging.

Veel aandacht was er dit jaar in het tijdschrift voor historische exposities in Utrechtse musea (pelgrims, Bloemaert, Zeist) en voor bijzondere museale collecties, deze jaargang het onderwerp van de 'serie'. Het streven van de redactie meer ruimte te geven aan archeologie, monumentenzorg en cultureel erfgoed werd - zeker als het gaat om het eerstgenoemde aandachtsgebied -, in voldoende mate gerealiseerd. De samenstelling van de redactie bleef ongewijzigd.

Jaarboek

Onder de titel *Wisseling van de wacht? Stichtse bestuurders in een roe-*

rige eeuw verscheen op zondag 27 november het Jaarboek 2011. Een kloeke editie die geheel gewijd is aan de besturen en bestuurders van de provincie tussen 1747 en 1848. In twintig artikelen beschrijven verschillende auteurs wie er - verspreid over vijf ijkjaren - zitting hadden in het plaatselijke bestuur, waarmee ze zich in verschillende plaatsen bezig hielden en welke woelingen ze meemaakten. Het boek is het sluitstuk van verschillende onderzoeken naar de bestuurlijke elite in de provincie. Onderzoeken die al jaren terug in gang zijn gezet. En de publicatie is een product van een geslaagde samenwerking met Landschap Erfgoed Utrecht. Niet voor niets dat Jos Wassink, projectleider bij Landschap Erfgoed Utrecht van dit project, en Fred Vogelzang, redacteur en initiator van het onderzoek, bij de presentatie in een boerderij van kasteel Groeneveld met gepaste trots een toelichting op het werk gaven. Het eerste exemplaar, met de verfrissend nieuwe vormgeving van Jeroen Tirion, werd in ontvangst genomen door Herme de Heer van Kasteel Groeneveld en Erwin Al van Staatsbosbeheer. Boris van den Wijngaarden van Stichting Salon Saffier declameerde daarbij gedichten uit de 18e en 19e eeuw.

Activiteitencommissie.

Afgelopen jaar zijn met veel plezier de activiteiten georganiseerd. Door omstandigheden moest Willemien Bor aan het eind van het jaar afhaken. De commissie gaat echter met volle energie verder. Gedurende het verslagjaar werden de Historische Cafés druk bezocht. De onderwerpen waren gevarieerd zoals: het Romeinse schip (R. Visser); de geschiedenis van De Gruijter (Peter Sprangers), dat een enorm aantal bezoekers trok; de klokkengieter G. van Wou (S. van Guns); de schilder Abraham Bloemaert (R. de Bruin); Utrechtse gevelstenen (Paul Krijnen); het Festival Oude Muziek (A. Edelman); Toonkunst (H. Schipperheijn); restauratie oude documenten (P. Kipp); St. Maarten (C. van Deventer); en het Museumkwartier en zijn bewoners (H. Willemsen). Er vonden excursies plaats naar Bolwerk Sterrenburg (J. Six), naar het Klokkenluidersgilde, naar begraafplaats St. Barbara (T. van Schaik) en naar landgoed Amelisweerd (P. Krachten).

Voor het jaar 2012 is de commissie alweer op de goede weg.

Nicolaas van der Monde-lezing

Op 8 februari 2011 waren meer dan 260 belangstellenden naar de Pieterskerk in Utrecht gekomen om drs. Casper Staal op boeiende wijze te horen vertellen over de grote verscheidenheid van kerkelijke processies die Utrecht gekend heeft, met name in de late middeleeuwen. Het leven was in die tijd doortrokken van religie. Processies waren er het jaar rond, bij tal van bijzondere kerkelijke gelegenheden. Voor de pauze gaf Staal een uitvoerig en rijk geïllustreerd overzicht van de in Utrecht gebruikelijke optochten, hun ontstaansgeschiedenis en de relatie met processies elders. Na de pauze presenteerde de spreker het middeleeuwse liturgisch handschrift, dat recent is opgedoken in het archief te Wijk bij Duurstede, afkomstig uit het familiearchief Van Heijst. Het betreft een Utrechtse processionale, bestaande uit een

honderdtal folio's op perkament. In het Latijn worden enige processies gedetailleerd beschreven: de route, de muziek etc. De lezing werd afgesloten met de weergave van enkele gezangen, zoals die destijds mede in de Pieterskerk moeten hebben geklonken!

Culturele zondag 17 april, symposium 'Een Hof van Heden'

In 2011 vierde de Universiteit Utrecht haar 375-jarig bestaan. Tevens bestond De Uithof 50 jaar: reden om feest te vieren. De Vereniging Oud-Utrecht had al eerder De Uithof uitgekozen als thema voor haar Groot Evenement voor over twee jaar. Echter Oud-Utrecht werd door de universiteit gevraagd om dat thema al in 2011 op te pakken en hiermee een bijdrage te leveren aan het lustrumfeest van De Uithof.

Onder de titel *Een Hof van Heden, studeren, werken en wonen in een architectonisch Luilekkerland* legde Oud-Utrecht op 17 april 2011, Culturele Zondag, een koppeling tussen het verleden, heden en toekomst van De Uithof en leverde zo een bijdrage aan de bekendheid van toparchitectuur in De Uithof en de stedenbouwkundige visie t.a.v. dit gebied.

Drie toparchitecten: Herman Hertzberger, Wiel Arets en Erick van Egeraat gaven door middel van inleidingen en rondleidingen hun visie op hun 'eigen' gebouw en op de toekomst van De Uithof. Hieraan vooraf gaf Art Zaaijer, stedenbouwkundig supervisor van De Uithof, een inleiding over 'Stedenbouwkundige ontwikkeling De Uithof'. Het geheel stond onder de deskundige leiding van dagvoorzitter Paul Schnabel. Maarten van Rossem verzorgde een column.

Groot Evenement

De Vereniging Oud-Utrecht organiseerde op zaterdag 3 september 2011 het jaarlijkse groot evenement in de wijk Zuilen onder de titel *Vorstelijk Zuilen in een vorstelijk complex*.

Zuilen is eigenlijk alles tegelijk: een dorp in de stad, een buitenwijk, een arbeidersbuurt, een buitenplaats aan de rivier en een villapark; de laatste jaren is Zuilen vooral een plek waar het ene nieuwbouwplan na het andere wordt uitgevoerd.

Het evenement startte in het Vorstelijk Complex, twee oude gerenoveerde basisscholen, de Prinses Beatrixschool en de Prinses Christinaschool, aan elkaar verbonden door een nieuw gebouwd theater. Het Vorstelijk Complex is in gebruik voor sociaal-cultureel werk, (amateur) kunst en *The Colour Kitchen*, een restaurant met een missie. Ze faciliteert een leer- en werkplek voor jongeren.

Bettina van Santen ging in op stedenbouwkundig en architectonisch Zuilen en Kai van Vliet presenteerde een historisch pallet over Zuilen en 'de wereld'. Deze presentaties werd afgesloten met een rondleiding door de gebouwen. Na de lunch werd in vier groepen door Bettina van Santen, Toliën Wilmer, Tineke Barreveld en Arie Noordermeer een rondleiding door Zuilen gegeven. De wandeling eindigde in de St. Jacobuskerk, waar Arnold Rog een inleiding hield over de St. Jacobuskerk en Wim van Scharenburg leven in Zuilen van 'toen' schetste. De dag werd afgesloten met een borrel in het Vorstelijk Complex.

Commissie Cultureel Erfgoed

De leden van de commissie cultureel erfgoed zetten zich in om erfgoed in de gemeente Utrecht te bewaren, een nieuwe functie te geven of herkenbaar te maken. Dat doet de commissie bij voorkeur in samenwerking met andere organisaties, zodat er een breder draagvlak ontstaat en daarmee de kans op succes groter wordt.

Cultureel erfgoed betekent in de stad vaak 'gebouwen'. In 2011 heeft onze commissie namens Oud-Utrecht bij de gemeente om aandacht gevraagd voor een oud pakhuis en een radiodistributiegebouw in Tuinwijk (samen met de Utrechtse Stichting voor Industrieel Erfgoed en Heemschut), de perronkappen van het Centraal Station en de oude hovenierswoning bij de Veilinghaven (in nauw overleg met het Buurtcomité Van Zijstweg). In de loop van het jaar werd duidelijk dat herbestemming en restauratie van de Cereolfabriek, waar wij eerder onze zorgen over hadden geuit, financieel rond zijn. Voor een deel van de perronkappen is er een nieuwe plek en functie gevonden in het toekomstige centrum van Leidsche Rijn. Overigens is het de vraag in hoeverre onze inspanningen van invloed zijn op zulke positieve resultaten. Wij zijn slechts een van de vele krachten die een rol spelen bij gebiedsontwikkelingen.

Een andere manier om mensen bewust te maken van historische waarden is het schrijven van artikelen of het plaatsen van informatie op internet. Afgelopen jaar hebben leden van onze commissie geschreven in het Tijdschrift Oud-Utrecht over het Wentgebouw (De Ponskaart) in de Uithof en het voormalige gemeentelijke bejaarden centrum Huize Tuinwijk. Voor beide bestaan vergevorderde sloopplannen. Ook op de vernieuwde website van Oud-Utrecht schenken wij aandacht aan onze activiteiten.

Succesvol waren de curiosamarkten, die op vijf zondagen op ons initiatief op de Mariaplaats werden gehouden. Helaas lijkt voortzetting niet haalbaar, onder meer door een forse verhoging van de gemeentelijke leges. Ons voorstel voor een beperkte herinrichting van de Mariaplaats is tot op heden door de gemeente niet beantwoord.

Soms voelt onze commissie zich overvallen door minder geslaagde ontwikkelingen. Zo verscheen er afgelopen zomer een enorme reclamemast bij Laagraven. De gemeente heeft uitgebreid gereageerd op onze vragen hierover. De voorbereidingen voor deze mast dateren al uit 2003. Toen was de gemeente van plan meer van dergelijke reclametorens te plaatsen, maar daar is later van afgezien. Het ziet er naar uit dat dit een eenmalig 'ongelukje' is.

Op verzoek van de gemeente hebben wij gereageerd op de concept Erfgoedagenda en de concept Bomenvisie Utrechtse werven. Op de Erfgoedagenda zouden wij graag meer aandacht zien voor architectuur en stedenbouw uit de Wederopbouw en voor de bescherming van erfgoed in bestemmingsplannen. De Bomenvisie maakte op ons een grondige en heldere indruk, waarbij een evenwicht tussen het voorkomen van aantasting van de werfmuren, kaden en kelders en goede groeiomstandigheden voor bomen is gevonden.

Tot slot heeft Landschap Erfgoed Utrecht op ons verzoek een kennis-makingsbijeenkomst georganiseerd met andere historische vereni-

Jaarverslag Vereniging Oud-Utrecht 2010 (vervolg)

gingen die in en rond de stad actief zijn. Wij verwachten op deze wijze contacten te hebben gelegd die mogelijk in de toekomst tot gezamenlijke acties leiden.

Bestuur, redacties en commissies

De samenstelling van bestuur, redacties en commissies was in 2011 als volgt:

Bestuur

drs. H.A.H.A. Willemsen, voorzitter; M.A. Wiegman MA, secretaris; Mr. L.L. Janssen, penningmeester; W. Deijkers, clusters; drs. A.M.P. de Wever, pr-zaken; mw. Ir. A.M. Roessen (vanaf 10 november 2011) mw. M.I.Y. Ildsinga, notulen; mw. drs. J.E. Krijnen, bestuursondersteuning

Redactie Tijdschrift

drs. M.F.R.J. van Lieshout (eindredacteur); prof. dr. L.J. Dorsman; mw. drs. E. de Ligt; mw. drs. M.C. van Oudheusden; mw. drs. J.C.M. Pennings; R.P.N. Rhoen; mw. drs. B. van Santen; dr. K. van Vliet

Redactie Jaarboek

mw. Prof. Dr. E. Stronks; mw. drs. M.A. van der Eerden-Vonk; drs. R. Koot; drs. H.L.Ph. Leeuwenberg; dr. J. Renes; drs. J. van der Spek; drs. M.H. Stafleu; dr. F. Vogelzang. Kroniek: F. Kaiser

Activiteitencommissie

J.K.L. van Laar; mw. W.J. Bor; mw. E.M. Leusink; mw. A.M. Molensky; ing. J. van der Wal.

Commissie Cultureel Erfgoed

E.A.H. van der Biezen; H. Beugels; mw. M. Dorigo; drs. M. Hoekstra; Ing. J.R. Hoogerland; drs. J. de Leede; dhr. W.J.G. Le Large; dhr. R. Sterk.

PR-commissie

drs. J. Teunenbroek; mw. drs. A.C. Werkhoven-Scherpel; drs. A.M.P. de Wever; drs. R. Wijkhuizen; dhr. M.P. Maandag (webmaster); dhr. J. Tirion (vormgever/ontwerper); mw. C.F. Huitema MA (webredacteur).

Cluster Nicolaas van der Monde-lezing

E.M. van den Berg; H. de Bruijn; mw. A. Reintjes; mw. drs. A. Witvliet-van den Berg; ir. P. van Gaalen

Cluster Fotografie

P.J.M. Collard; mw. M. Dorigo; J. Mulder; J. Vermeulen

Cluster Groot Evenement

mw. M.J. Barreveld-Hordijk; W. Deijkers; drs. H.A.H.A. Willemsen; mw. drs. C.C.S. Wilmer

Kerncommissie lustrum 2013

mw. Ir. A.M. Roessen; mw. drs. C.C.M. Wilmer; dhr. W. Deijkers; dhr. drs. K. Wijkhuizen; mw. H.E.H.E. Ernst

Cluster losse en administratieve taken

mw. E. Bakker-Labordus; mw. J. van Beusichem; mw. J. Brakkee; mw. J. Gosen-Berendse; mw. B. Kuperus-Moeys; mw. J.M. Lasseur; mw. L. van Loon; mw. E. O'Connor; mw. I. Passenier

Vertegenwoordigingen

Stichting Utrechtse Kastelen: dr. R.E. de Bruin; *Stichting Leerstoel Utecht Studies*: mr. H.W.W. Kernkamp; mw. mr. E.S.C. Erkelens-Buttinger; *Provinciale commissie Utrecht van de Bond Heemschut*: drs. G.H. Abrahamse; *Utrechts Monumentenfonds*: mw. H.E.H.E. Ernst; *Stichting Utrechts Geveltekenfonds*: drs. P.O.J.M. Krijnen

Bestuur SPOU

mr. H.H.W. Kernkamp, voorzitter; mr. D.J. Brauckmann, penningmeester; mw. drs. E.M. Dijkhuizen, directeur; dr. A.P.J. Miltenburg, secretaris; drs. N.H.W. van Xanten, tweede penningmeester; drs. G.H. Abrahamse; mw. drs. R. Efdée

Stichting Steunfonds Oud-Utrecht

drs. H.A.H.A. Willemsen, voorzitter; mr. L.L. Janssen, penningmeester; drs. G.H. Abrahamse

Ledenadministratie en coördinatie bezorging jaarboeken

mw. M.Ph.B. Bosch-Everaerd; W. Bosch